

A Vásárhelyi Kerámia Szimpózium helye a magyarországi művésztelepek között

Gálócsy Edit:
Virágtál /
Edit Gálócsy:
Flower Bowl

2005, porcelán,
1400 °C, Ø 30 cm

▶ A magyarországi művésztelep-mozgalom kezdete Nagybányához kötődik, ahol a Münchenben magániskolát működtető Hollósy Simon 1896-ban növendékei nyári gyakorlatának rendszeresítéséhez festőtelepet nyitott. Az ideiglenes művésztelepi alkotómunka a képzett művészek tömeges érdeklődése miatt 1902-től szabadiskolaként folytatta tevékenységét. Nagybányán, és Hollósy kiválását követően, 1902-től Técsőn is, mester és növendékei s a hozzájuk csatlakozó festők dolgoztak együtt a plein air festés elsajátítása érdekében.

A 20. század első évtizedében az Alföld és a Felvidék szellemi és művészeti központjaiban (Szolnok, 1901; Hódmezővásárhely, 1904; Kassa, 1909), az 1910-es években Budapesten (Százados úti művésztelep, 1911) és Kecskeméten (1911), az 1920-as években pedig Szentendrén (1928) építettek a városok állandó művésztelepet. A két világháború közötti időszakban a Magyar Képzőművészeti Főiskola tanárai az ország

Fotó: Gál István János

Szalai László:
Rétegelt tál /
László Szalai:
Layered Bowl

2006, samott,
1250 °C, Ø 70 cm

Fotó: Gál István János

számos településén szerveztek művésztelepet hallgatóik nyári gyakorlatához (Miskolc, Makó, Szeged, Hódmezővásárhely, Kecskemét, Nagymaros, Mohács, Pécs, Szombathely, Balatonfüred, Sopron, Tata).

Velük párhuzamosan néhány művész műterme is kollektív alkotóhellyé vált (Nagybecskerek, 1897; Nyergesújfalu, 1912; Palics, 1914), Gödöllőn (1901) és Hódmezővásárhelyen (1912) pedig megalakult egy új típusú művészkolónia, melyet azonos érdeklődésű művészek kisebb csoportja közös célok megvalósítására hozott létre, és tartott fenn tervszerű és rendszeres alkotómunkával. Mindkét alkotótelepen hagyománymentő és hagyományújító kézműves-iparművészeti tevékenységet folytattak az alkotóközösség tagjai a képzőművészet különböző területeinek művelése mellett.

A hódmezővásárhelyi Művészek Majolika- és Agyagipari Telepe a város több ezer éves kerámia kultúrája folytonosságának és tárgyi örökségének a megőrzését

tűzte ki célul. A még élő, de már eltűnőben lévő helyi népi fazekasság tárgytypusainak, forma- és motívumkincsének, díszítésének modernizálásával a fazekastárgyak polgári világba való átmentésére vállalkozott. A majolikatelep 1912-ben kezdte meg munkáját, s túlélve az első világháborút, 1924-ben részvénytársasággá alakult. A részvénytársaságot 1949-ben számolták fel.

Az 1900-as évek elején alakult gödöllői és hódmezővásárhelyi iparművészeti alkotótelep a maga célkitűzéseivel és munkásságával új hagyományt teremtett, mely az utókort is megérintette, és folytatásra ösztönözte.

A gödöllői művésztelep nyomdokába az 1997-ben alapított Farkaskő Noszvaji Barlang Művésztelep lépett, mely a Noszvajra jellemző ősi, föld alatti építészeti emlékezetben tartását és a táj új életre keltését tűzte ki alkotói célul. Az itt dolgozó művészek a közösségi terek tudatformáló erejére építik művésztelepüket, melyet – a telep természeti-táji környezetét is beleértve – összművészeti alkotásként maguk hoznak létre, a közös alkotóműhelyen kívül közösségi tereket is teremtve az ökotudatos szemlélet és életmód terjesztésére.

1998-ban Gödöllőn új művésztelepet alapítottak. A Gödöllői Iparművészeti Műhely a századfordulón lét-

rejött gödöllői művésztelep szellemi és tárgyi örökségét gondozza, és népszerűsíti. Az elődjéhez hasonlóan a műhely számára is fontos a közös esztétikai és művészeti elvekre alapozott alkotótevékenység, a hagyományokat éltető oktatás (gobelinszövés, textiltechnikák, kerámia, rajz, festészet), a művészetek egyenrangú kezelése és együttes jelenléte. Az összművészeti jelleget Gödöllőn ma a társművészek művésztelepre való meghívása és a művésztelepet fenntartó intézmény kulturális programja biztosítja.

Ugyancsak 1998-ban Hódmezővásárhelyen megalapították a Vásárhelyi Kerámia Szimpóziumot.

E két új, a század eleji művésztelepi hagyományt a mával összekötő iparművészeti alkotótelep között az évek során szoros kiállítási együttműködés alakult ki, emellett tevékenységükben több közös vonás is van. Ilyen a testvérvárosi kapcsolatok ápolása, beleértve csereprogramok lebonyolítását is, a színvonalas kiállító- és ismeretterjesztő tevékenység, a többgenerációs oktatás, a szakmai konferenciák rendszeresítése és az egyetemi művészképzésbe való bekapcsolódás.

A Vásárhelyi Kerámia Szimpózium a városban működő kerámiagyárak megnyerésével nyaranta 5-6 hétre professzionális alkotói körülményeket biztosít új művek születéséhez. Működése a legjobb hazai mű-

**Csemán Iлона:
A lelet /
Iлона Csemán:
The Artifact**

2005, porcelán,
samott, applikáció,
1250 °C,
55x29x12 cm

Fotó: Gál István János

**Kutak Adrienn:
Sárkány /
Adrienn Kutak:
Dragon**

szaniterkerámia,
1200 °C,
28x90x32 cm

vésztelepeken kikristályosodott gyakorlatot követi, szakmai programja azonban eltér tőlük, és eltér az 1968-ban alapított, mára megszűnt Siklósi Kerámia Alkotótelepétől, valamint az 1975-ben alapított, ma

is virágzó kecskeméti Nemzetközi Kerámia Stúdiótól is. A szimpóziumot a kezdetektől saját útkeresés jellemzi, melyben fontos szerepe van a helyi kerámiahagyományoknak, az egykori majolika-művésztelepnek, a francia testvérvárosi kapcsolatnak (Vallauris), a két említett hazai kerámia-művésztelep működési tapasztalatainak és néhány külföldi kerámiaközpont mintaértékű működésének.

A nemzetközi Siklósi Kerámia Alkotótelep munkája az 1969-es próbaszimpózium után Schrammel Imre szakmai programjára épült. Mivel az induláskor csak szerény alkotói eszközökkel rendelkeztek (például egyetlen alacsony tűzű kemencével és az alig ismert samott anyaggal), a művészeknek számtalan kísérletet kellett végezniük, hogy korszerű művek szülessenek. Ősi máz- és égetési technikákat vettek elő, és a samott művészi alkalmazásának lehetőségeit kutatták. Később speciális magas tűzű kemencéket is építettek, és a pécsi Zsolnay-gyárban a porcelán is elérhetővé vált számukra.

Hódmezővásárhelyen a kezdetektől rendelkezésre állt mindaz, aminek a hiánya Siklóson az anyag elemi kutatását és a legkülönbélebb technikai, technológiai kísérleteket követelte meg szakmai programként. Siklóson a külföldi művészek formaképzése az újdonság erejével hatott a kortárs egyetemes művészet eredményeitől elzárt magyar résztvevőkre, így a felismert lemaradás ledolgozása is kiemelt fontosságú szakmai feladat lett. A szerényebb adottságok művek javára való fordítására irányuló kísérletek, a szisztematikus kutató- és alkotómunka, az egymástól való tanulás meghozta gyümölcsét: a magyar porcelán- és kerámiaművészet gyökeres megújulását. A siklósi alkotások és művészi erőfeszítések eredményei és tanulságai ma az egyetemi keramikusképzés fontos elméleti és gyakorlati részét képezik.

A Vásárhelyi Kerámia Szimpózium az alapításkor nem a siklósi, hanem a kecskeméti kerámia-művésztelepet tekintette mintának. Emellett Hódmezővásárhelyen a kezdetektől fontos volt a helyi és egyetemes kerámiai tradíciók aktualizálhatósági kérdése, ami Siklóson csak a máztechnikákkal való kísérletezésekkel kapcsolatban merült fel, Kecskeméten pedig a résztvevő művészek egyéni alkotói törekvéseiben.

Fotó: Gál István János

A kecskeméti Nemzetközi Kerámia Stúdió – Probstner János életműve – az alapításkor, Siklós hatására, kísérleti alkotóműhelyként indult. Tevékenységét a műfaji, esztétikai, technikai és technológiai kutatásokra, magas színvonalú oktatásra és nemzetközi szimpóziumok, kiállítások szervezésére alapozta. Mindezek Hódmezővásárhely programjában is alapvetők. Mindkét művésztelep közös vonása, hogy kiválóak az alkotási feltételek.

Kecskeméten ezeket maga a művésztelep teremtette meg céltudatos és fáradtságos munkával, és sikerült elérnie, hogy a művésztelep, kerámiastúdió alkalmas legyen a legmagasabb szintű alkotómunkán túl saját eredményeinek honi és határon túli megismertetésére, nemzetközi mester- és DLA-képzésre, speciális továbbképzésekre, rezidenciaprogramra, kerámiaművészeti eseményekbe való közvetlen bekapcsolódásra, az egyetemes kerámiaművészet eredményeinek hazai megismertetésére, nemzetközi szakmai viták és konferenciák szervezésére. Emellett úttörő szerepet vállalt a hazai kerámia-alapanyagok felhasználásának kísérletezésében is. 1987-től saját massa- és mázüzemet hozott létre (Interkerám Kft). Mindezek az egész évi, folyamatos működés anyagi hátterét is megalapozták. Hódmezővásárhely kivételes adottsága, hogy a művésztelep keramikusai a helyi kerámiaágyarakban dolgozhatnak, ahol az alkotáshoz a másutt elérhetetlen,

legkorszerűbb ipari kerámiaanyagokat és technológiát használhatják. Kecskeméten, mint Siklóson is, a korszerűség a fő alkotói cél, míg Hódmezővásárhelyen a kerámiaahagyomány korszerűsítése. Nem véletlen, hogy szükségessé vált a művésztelep mellé a Hódmezővásárhelyi Művészeti Kutatási és Oktatási Központ létrehozása.

Siklóson az 1971-től bevezetett tematikus program hatékonyan segítette a kísérletezésekre való koncentrációt. A témaadást alapvetően az motiválhatta, hogy frissen végzett fiatal művészek és Schrammel Imre művésztelep-vezető tanítványai alkották a hazai résztvevők többségét, s a külföldiek között is ez a korosztály dominált.

Kecskeméten tematikus programok csak az MA-oktatáshoz, a DLA-programhoz, a kiállításokhoz, szakmai szimpóziumokhoz és konferenciákhoz kapcsolódnak.

E két kerámia-művészteleptől eltérően, Hódmezővásárhelyen a kezdetektől konkrét téma határozza meg az adott évi művésztelepi alkotómunka szakmai programját. Minden egyes téma a vertikálisan szűkített tárgyi, kulturális, művészeti stb. örökség egészére és teljes mélységére – tartalom, jelentés, forma, eredet, kor, nyelv, eszközhasználat, technológia, újítások stb. – vonatkozik, és elmélyült kutatást, önálló értelmezést, (újra)értékelést s továbbgondolást igényel a művésztől.

Előre meghatározott tematika szerint dolgoznak a Ceredi Nemzetközi Kortárs Művésztelepen is, amit 1996-ban alapítottak. Közös a ceredi és hódmezővásárhelyi művésztelepben, hogy elemi fontosságúnak tartják, hogy az alkotók megismerjék a művésztelep komplex „környezetét” és a „hely szellemét” – Hódmezővásárhelyen a helyi kerámia szerepét, jelentőségét a város életében és a múzeumi, művésztelepi, gyári kerámiaanyagok kiemelkedő értékeit –, s személyes élményeiket, megfigyeléseiket és reflexióikat beledolgozzák a műveikbe. Az olyan téma művésztelepi feldolgozásához, mint az *In memoriam Tornyai János, Az idol, A totem, A motívum útja, A plasztika útja, A kert, a Díszítő kerámia, a Tiszta forrás* és a *Vénuszok*, a hazai és külföldi művészek számára egyformán nélkülözhetetlen, hasznos és gondolatindító a

Csányi Petra:
Hajlék /
Petra Csányi:
Shelter

2006, porcelán,
1400 °C,
18x15x25 cm

Zsibrita Katalin:
Vénusz elrablása /
Katalin Zsibrita:
The Rape of Venus

2001, samott,
1250 °C,
75 x Ø 28 cm

Hódmezővásárhelyen szerzett új ismeret, közvetlen benyomás, kerámiaművészeti élmény. Mindezek és a gyári adottságok alkotói hasznosítása önmagában kü-

lönleges helyet biztosít a vásárhelyi művésztelepnek a magyar kerámiaművészetben és a hazai, valamint nemzetközi kerámia-alkotótelepek körében.

Hódmezővásárhelyen a részt vevő művészek a legfinomabb porcelántól a legdurvább samottig bármely kerámiaanyagot és -technológiát használhatnak, amely a gyárakban a termelés alapját képezi. Új technológiai, anyag- és formakísérleteket is végezhetnek. Alkalmazzák az egyedi mintázást, s felhasználhatják alkotásaikhoz az üzemekben található, sorozatban gyártott termékeket. Egyedi és kis szériás kerámiatárgyakat, beltéri és kültéri szobrokat, kerámiaplasztikákat, environment-munkákat, objektumokat és objektumsorozatokat, csempe- és kerámiaképeket is készíthetnek – nincs semmilyen műfaji kötöttség. Ennek következtében az itt alkotott művek a kerámiaművészet teljes skáláját átfoghatják, az alkotásra a médiumszemlélet, az anyag elmélyült vizsgálata jellemző, nem pedig a kis méretű autonóm kerámiaművekben való gondolkodás.

Az itt készült alkotások között gyakori a térbe való kilépés, a közepes és nagyobb formátum, a kisebb méretek esetében is a monumentalitás igénye (Daniel Branchard, Simone Duthoy, Formanek Zsuzsa, Ludmilla Kovářiková, Kondor Edit, Pannonhalmi Zsuzsa, Pázmándi Antal, Eva Pelaková, Szekeres Károly, Zsibrita Katalin). A humor itt ritka jelenség, és főleg a közép-európai résztvevők és a határon túli magyarok kifejezésformája (Gabriela Luptáková, Helena Hlušičková, Kerezsi Gyöngyi, Nurdan Arslan, Szőcs Éva Andrea).

Közös jellemző a plasztikai formálás dominanciája (Kondor Edit, Kovács Katalin, Ludmilla Kovářiková, Lublőy Zoltán, L. Molnár Zsuzsanna, Pannonhalmi Zsuzsa), mely az ipari kerámiaanyagok fizikai tulajdonságaiból is következhet.

Sajátosan jellemzőek az anyag mozgásának (Joseph Kamm, Tomomi Kitazawa, Kompár Györgyi, Laborc Monika, Marosi Katalin, Nemes Tímea) és alakíthatóságának a végső határait kutató hajlítások (Mészáros Gábor, Rejka Erika, Simon Zsolt József, Szávost Katalin), áttörések (Babos Pálma, Barka Melinda, Krawczun Halina, Lantos Tímea, Nemes Tímea), szerkezeti kontrasztok (Babos Pálma, Csányi Petra, Feketű Boglárka, Haber Szilvia, Mészáros

Fotó: Gál István János

Anna, Serge Dos Santos, Szöllőssy Enikő, Tóth Anita, Vásárhelyi Emese), a szokatlan és meglepő formatársítások (Ada Bertha, Khaled Sirag, Guive Kostlavie, Kutak Adrienn, Várbíró Kinga Evelin), a tömegből kiinduló gondolkodás mellett (Kerezsi Gyöngyi, Szanyi Péter, Zsibrita Katalin) a tömeg és anyag eliminálására irányuló megoldások sokasága (Tomoko Fujisaki, Motoko Katsuta, Pattantyús Orsolya, Szócs Éva Andrea), az anyag természetét és eredetét kiemelő,

Steeve Boiron: Amfora / Steeve Boiron: Amphora

2002, agyag, 1050 °C, 55 x Ø 30 cm

Fotó: Gál István János

Fotó: Gál István János

Joseph Kamm: Örvény /

Joseph Kamm: Whirl

2007, samott, 1380 °C, 75 x Ø 30 cm

asszociatív gazdag formaalakítás (Barka Melinda, Feketű Boglárka, Mínya Mária, Schrammel Imre, Szemereki Teréz). A geometrikus absztrakció erőteljesebb jelenléte (Haber Szilvia, Kecskeméti Sándor, L. Molnár Zsuzsa) és az absztrahálás magas foka ellenére (Rabie M. Hadie, N. Csehi Edit, Szemereki Teréz) jellemzőbb a tárgyias és konkrét megjelenés túlsúlya (Éles-Varga Erika, Kecskeméti Sándor, Tomomi Kitazawa, Kutak Adrienn, Néma Júlia, Ócsai Károly, Pázmándi Antal, Ruzicska Tünde, Szvet Tamás). Ugyancsak közös jegy az anyag természetes színére hagyatkozás vagy a visszafogott színkezelés, szemben a sokszínű mázhasználattal, ami szintén a helyi gyári adottságok következménye.

A művésztelapi alkotással szorosan összefüggő szak-

mai programot nyílt nap, előadások és zárókiállítás egészíti ki, az új alkotásokat a helyi múzeumhoz tartozó Alföldi Galérián kívül Budapesten, bezárásáig, az Árkád Galériában is bemutatták.

A hazai művésztelepekhez hasonlóan, a szimpózium végén minden alkotótól kiválasztanak egy műalkotást a művésztelepi gyűjtemény – Városi Kerámia-gyűjtemény – számára, mely közgyűjteményként funkcionál. Az ötszáz darabos kerámia-gyűjtemény nyilvántartása, feldolgozása és a városban, az országban, valamint külföldön történő bemutatása, továbbá a kapcsolódó szakmai konferenciák, szimpóziumok és ismeretterjesztő programok szervezése és lebonyolítása egész évre kiterjeszti a Vásárhelyi Kerámia Szimpózium, 2012-től Hódmezővásárhelyi Nemzetközi Kerámia Központ tevékenységét. A művésztelepi gyűjtemény egyedisége nemcsak az itt folyó alkotómunka eredményeiből és az alkotói háttér különlegességéből adódik, hanem abból is, hogy a művésztelep a helyi hagyományokat és kerámiaörökséget is ápolja, így nem csak ezen a művésztelepen készült alkotásokat foglal magába.

A Nemzetközi Kerámia Központ a helyi lakosság számára elsősorban a kortárs helyi, országos és nemzetközi kerámiaalkotások, a művésztelepi alkotók és a kerámiaművészet területeinek, hazai és nemzetközi eredményeinek, továbbá a kerámia-készítés gyakorlatának a megismerésére szolgáló hely. Az itt folyó ismeretterjesztő és érték-közvetítő munka, és az ide szervezett közösségmegtartó, közösségépítő, valamint kreatív programok jól mutatják azt a missziót, amit a kerámia-központ a helyi értékek tudatosítása, a hagyományörzés, a helyi identitás erősítése, valamint a kerámiaművészet iránti érzékenység kiművelése és elmélyítése érdekében a szakmai és alkotótevékenység mellett végez.

A hódmezővásárhelyi Kerámia Központ a szakma és a művésztelepi résztvevők számára nemzetközi kutatási együttműködésekbe való bekapcsolódást, a hazai művészeti egyetemek DLA-programjában és a hallgatók oktatásában való aktív részvételt, a vásárhelyi kerámiaművészet gazdag múltjának és a kerámiaművésztelep húszéves történetének a kutatóhelyét, az egykori Majolikatelep alkotásainak, valamint a vá-

Fotó: Gal István János

Nurdan Arslan:
Kint és bent /
Nurdan Arslan:
Outside and Inside
2007, samott,
porcelán, applikáció,
1200–1380 °C,
70x20x15cm

Fotó: Gál István János

rosban fennmaradt legrégebbi kerámiaemlékeknek a bemutatását, köztudatba vitelét, speciális szakmai programokat, tehát művészeti, oktatási és kutatási központot jelent.

A Hódmezővásárhelyi Nemzetközi Kerámia Központ tevékenysége kiterjed az ország területére és

nemzetközi szakmai színterekre. A Szegei Tudományegyetem egyik fakultatív oktatási helye, emellett szakmai kurzusok, doktori képzés helyszíne. Kerámia Stúdiót üzemeltet minden korosztály részére, ezen kívül több európai uniós oktatási programban vesz részt.

A Vásárhelyi Kerámia Szimpózium és annak Hódmezővásárhelyi Nemzetközi Kerámia Központtá fejlesztése – beleértve a Művészeti Kutatási és Oktatási Központ létrehozását, továbbá a munkáját segítő Wartha Vince Kerámiaművészeti Alapítvány életre hívását is –, valamint mindezek működtetése Pannonhalmi Zsuzsa keramikusművész áldozatos tevékenységének eredménye.

N. MÉSZÁROS JÚLIA
művészettörténész

A kőkénydombi Vénusztól a NASA-ig – Hódmezővásárhely kerámiaművészete és kerámiaipara című kiállításához kapcsolódó konferencián (Vigadó Galéria, Budapest, 2018. március 6.) elhangzott előadás szerkesztett változata.

Szanyi Péter:

Légvár /

Péter Szanyi:

Air Castle

2007, samott,

1250 °C,

45x12x12 cm

Helena Hlušičková:

Téglaemberek /

Helena Hlušičková:

Brick Men

2009, pirolit, épített,

1200 °C, figurák:

70x40x25 cm

Fotó: Gál István János